جەمیل ڕەنجبەر لە دیدی مندا… گۆران عەبدوڵڵا

ئەمەی خوارەوە بەشداریيەکی کورتە لە کتێبی (جەمیل ڕەنجبەر ئەو شاعیرەی ڕۆژێ بە تێکۆشان نەژیا)
لە ئامادەکردنی هاوڕێی عەبدوڵڵا سلێمان (مەشخەڵ)......

عەبدوڵڵا سلێمان (مەشخەڵ)
جەمیل ڕەنجبەر زۆر بە ڕاشکاوانە خۆی لە ژێر کاتیگۆری ئەدەبی کرێکاری و شۆڕشگێڕانە دەبینییەوە، شیعرەکانی شایەت حاڵی ئەو ڕاستییەن. ئایا هۆی چییە ئەدەبی کوردی بە ڕاشکاوانە ئەو ڕاستییە ڕاناگەیەنێ؟ بە بڕوای تۆ خەسڵەتەکان و سروشتی ئەدەبی کرێکاری و شۆڕشگێڕانە چین؟

گۆران عەبدوڵڵا:
سەرەتا پێم خۆشە دەست خۆشیت لێ بکەم لەوەی دەستمان دەگریت و دەمان بەیتەوە لای شاعیرێک خۆی و گوتار و کردارەکانی لەیەکتر جیاناکرێنەوە. شاعیرێک شاعیری جوانترین سەردەمەکانی شۆڕشگێڕێتی خەڵکی کوردستانی باشوورە دیارە شۆڕش و شۆڕشگێرێتی بە مانا زانستەکەی خۆی. شاعیرێک بە کەرەستە شیعرەکانی زەمانی خۆیی و زمانێکی سادەوو چەکەکەی شانییەوە لە ڕێی شۆڕش و ڕاپەرینەوە موژدەی ژیانێکی باشتری پێبوو بۆ خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی کوردستان. وەک لەم کۆپلە شیعرییەی دا دەڵێ:

ئەمەی هەژار، ئەمەی ئازا، وا پێڕا دەتوێنینەوە
هەرچی چەکی قورسیش هەیە
ڕەنجی ئەمە باری دەکا
لەمڕۆ بە دوواوە هەموو ئارەقەی ڕژاومان دەنینەوە.

سەبارەت بە بەشی یەکەمی پرسیارەکەت " ئایا هۆی چییە ئەدەبی کوردی بە ڕاشکاوانە ئەو ڕاستییە ڕاناگەیەنێ؟" بە وەڵام بەو پرسیارەتان دەڵێم، ئەدەبی کوردی ئەمڕۆ لە ژێر هەژموونی فیکرێکی تەواو جیاوزدایە لەوەی جەمیل. دوورو نزیک نایەوێت باس لەکەرەستەو کاتیگۆرییە شیعرەکانی جەمیل ڕەنجبەر بکات، چوونکە لە ڕووی میتۆدی

سیاسییەوە دوو دونیابینی جیاوازە . ئەدەبی کوردی ئەمڕۆ بە شێوەیەکی گشتی لە ژێر کاریگەری دونیابینی لیبراڵیزمدا پێناسەی خۆی دەکات و دەیەوێت بڕەو بە قوتابخانە ئەدەبەکانی ئەم دونیا بینییە بدات، بە پێچەوانەی ڕەنجبەرەوە کە دەکەوێتە قوتابخانەی ئەدەبی ڕیاڵیزمی سۆشیالیستییەوە .
باڵی دەستە ڕۆشتوویی ناو ئەدەبی کوردی کە خاوەنی دەزگای چاپەمەنی و کەناڵاتی جیاوازە لە ڕووی میدیاوە کاتێک باس لە ئەدەبی بەرگریی و مێژووی ئەو ئەدەبە بکات هەوڵدەدات جەمیل ڕەنجبەر، مەلا عەلی، شێرکۆ بێکەس، عەبدوڵڵا پەشێو ، لەتیف هەڵمەت، حاجی قادر و فایق بێکەس و دەیان شاعیری ترمان لە بەستێیەکدا و بە ناوی کوردایەتییەوە پێشکەش بە خوێنەر بکات، لە کاتێکدا ڕۆشنە کە هەریەک لەم شاعیرانەمان ئاسۆ و تێڕوانین و ڕێگای سیاسی جیاوازیان هەبووە بە چارەسەری کێشەی کوردو هەریەکەشیان لە بەرژەوەندییەکی سیاسی و ئابوری جیاوازەوە بانگەشەیان بۆ ڕزگاری کردووە.

سەبارەت بە بەشی دووەمی پرسیارەکەت (خەسڵەتەکان و سروشتی ئەدەبی کرێکاری و شۆڕشگێڕانە چین؟)
شیعر لە ئەدەبدا بەکۆنترین ژانری ئەدەبیی دەژمێردرێ و مێژوویەکی زۆر کۆنی هەیە. بەپێی سەرچاوە مێژووەکانی ئەدەب دەتوانین بڵێین لەو کاتەوەی ئینسان بیری لە دوێنەی خۆیی و سبەینەی کردۆتەوە شیعریش سەری هەڵداوە و بە شێوەیەکی گشتی بۆتە دەربڕی هەستی ئینسان. ئەدەبی کرێکاریش لەوکاتەوەی کارگەو کرێکار درووست بوو، لەوکاتەوەی ناعەدالەتی و چەوسانەوە لە پرۆسەی وە بەرهێنان درووست بوو، لەو سەردەمەوە ئەدەبی کرێکاریش درووست بوو بە باسکردن لە نادادپەروەری ئەو سیستەمەو ئاسۆی ڕزگار بوون لێی. بە مانایەکی تر ئەدەب شتێک نییە لە دەرەوەی جێگاو ڕێگای چینایەتی و فیکری ئینسان هەر بۆیە قوتابخانەی جیاوازیش بۆ ئەدەب درووست بووە لەسەردەمە جیاوازەکاندا.

قوتابخانەکانی ناچراڵیزم و ڕۆمانسیزم دوو قوتابخانەی زاڵی سەدەی نۆزدەیەم بوون، پاشان قوتابخانەی ڕیاڵیزم هاتە کایەوە کە ڕەخنەگری بەناوبانگی ڕوسی (بیلیسینکی) بە ڕابەری ئەو قوتابخانەیە دەزانرێت.
ڕیاڵیزم لەسەر دەستی مەکسیم گۆرگی ڕۆمانووسی ناسراوی ڕوسیا گەڕا بە قوتابخانەی ڕیاڵیزمی سۆشیالیستی ، ئەوە بوو لە کۆنگرەی یەکەمی یەکێتی ئەدیبانی سۆڤیەت لە ساڵی ١٩٣٤ ئەم قوتابخانەیە بە فەرمی ناسێنرا و تائێستاش دەورو نەخشی ئەم قوتابخانەیە کاڵ نەبۆتەوە و

شەهید جەمیلیش یەکێک بووە لە قوتابییەکانی ئەم قوتابخانەیە. خەسڵەتەکانی ئەم قوتابخانەیەش کارکردنە لەسەر خەباتی کرێکاران و زەحمەتکێشان و جوتیاران و هاندانیانە بۆ خەباتی چینایەتی و پیشاندانی ڕووی ڕاستەقینەی سیستەمی سەرمایەداری. لە دێڕێکدا، ڕیاڵیزمی سۆشیالیستی گرێدراوی ڕاستەو خۆیە بە بیری مارکسیزم و لە ئاسۆیەکی چینایەتییەوە دەڕوانێتە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و بەرژەوەندەکانیان.

[بۆ خوێندنەوەی کتێبی:– جەمیل ڕەنجبەر ئەو شاعیرەی ڕۆژێ بە تێکۆشان نەژیا – کلیکی ئێرە بکەن]

کردە هەرە گرنگەکانی دەزگەی هەواڵگری ئیسرائیلی مۆساد

میخائیل بار زۆهار
نەسیم میشال

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە:
شەفیقی حاجی خدر

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ....]

رۆمان – شیری موسا ... سابیر رەشید

[بۆ خوێندنەوەی ئەم رۆمانە کلیکی ئێرە بکەن ......]

ئایا رەوای حەقە رازیبین فرۆکەخانەکی کوردستان تەنها بۆ عەمرە بکرێنەوە ؟ ... عیماد عەلی

دراوسێیەکی هەژاری یەکجار ساویلکەمان هەبوو بە کرێکاری نانی ماڵومنداڵی دەردەکرد و ئەوەی کۆی دەکردەوە جارکیان دای بەگایەك و لە چەژنی قوربانیدا سەری بری و بۆ ساڵی دووەم گایەکی تری دا بەئەرزدا و دواتر ئەوەی کە هەموو رۆژێك هاواری نەبونی دەکرد کە هیبوو دەستی کەوت پێ رۆیشت بۆ حەج و سواڵکەر بەزەیی پێی دەهاتەوە. ئەوەی بە رەنجی گیانی دەریدەکرد لە سعودیا خەرجی دەکرد و پاش ئەوە بە دەست کرێکاری و نەبونیەوە دەیناڵاند. ئا لەم شێوەیە بە سەدان هەزار کەسمان هەیە لەکوردستاندا. بۆیە رۆیشتنی خەڵك بۆ عومرە لەسەر حسابی خێزان و منداڵ ناحەقیەکە دەبێت شەرعیش قبوڵی نەکات.
رازیبون بە کردنەوەی فرۆکەخانەکانی کوردستان تەنها بۆ عومرە ئەگەر زیانی بۆ باری سایکۆلۆجی و کۆمەڵایەتی نەبێت و لەوانە خەڵکانێك چاوەرێی عەمرەبکەن پێی دڵخۆش ئەوا بۆ باری سیاسی و ئابووری کوردستان زیانێکی یەکجار گەورەیە. بۆ؟
*لەباری سیاسیەوە:

1-کردنەوەی فرۆکەخانەکان ەتەنها بۆ کارێکی تایبەتی وەك عومرە؛

واتای مانەوەی داخراوی فرۆکەخانەکان دەگەیەنێت، وەزعەکە وەك خۆی دەمێنێتەوە و تەنها بەهەمان شێوەی حاڵەتی لە ناکاو و بواری مرۆڤایەتی حساب دەکرێت.

2-هەڵوێستی سعودیە ئەوەندە ئەرێنی نەبوو لەمەر ریفراندۆم و قەیرانەکانی کوردستان و ئەو مێژووە زۆر جوانەشی نەبووە لە دەسەڵاتەکانی پێش روخانی سەدامدا تاوەکو بە ئاسایی وەربگیرێت و تا ئێستا بە لاکردنەوەیەکی بچوکی عەبادی بەرەو ریاز سعودیە هەموو ئدیعاکانی پێشەوەی سریەوە و تائێستاش بۆ رازیکردنی دەسەڵاتی عیراق رێژنیە بە بۆنە و بێ بۆنە چەخت لەسەر یەکپارچەیی خاکی عیراق نەکاتەوە. تێش وەك پارەی نەوتەکەی داهاتەکانی زیاد بکەیت لەسەر حسابی رۆڵەکانی خۆت.

3- رازیبون بە بەکارهێنانی فرۆکەخانەکان وەك خێرێکی ناوەندی عیراق و عەبادی لە سەرجەم لایەنەکانیەوە دەخوێنرێتەوە، ئەمەش وچانێك بە عەبادی دەدات بۆ ئەوەی لەم بارەوە لە ژیر هەندێك فشاری دەرەکی خۆی رزگار بکات، بۆ ئەوەی یەك زەرە قازانج بە بارودۆخە نێوخۆییەکەی کوردستان بگەیەنێت و لە ئابڵوقەکەی کەمبکاتنەوە.

4- رازیبون بەم حاڵە دەبێتە هۆکاری خاوبونەوەی سەرجەم فشارەکانی جیهان و وادەی کردنەوەی فرۆکەخانەکان بۆ گەشتەکانیتر بە گشتی دوادەخات و بوار بۆ عەبادی دەرەخسێنێت کە زیاتر مانۆری خۆی بکات وئەم حاڵەتە بگەیەنێتە دوای هەڵبژاردنەکان و زیارتیش و مەرجەکانی خۆی لەسەر حسابی خەڵکی کوردستان بەسەر دەسلاتی هەرێمدا فەرز بکات.

5- رازیبون بە نیمچەچارەسەری فرۆکەخانەکان زیانی خۆی بۆ کێشەکانی سیاسیە هەمەجۆرەکانیتری نێوان ناوەند و هەرێم دەبێت و بۆ بواری تریش رێگە خۆشدەکات کە بە نیمچە رێگەچارە فێربن و روو نەکەنە چارەسەری گشتی یەکجارەکی کیشەکان.

*لایەنی ئابووری:

1-عومرە جگە لە رێگەدان بۆ چوونە دەرەوەی زۆرێك لەپارەی کوردستان و بەتایبەتی دراوە جیهانیەکانی وەك دۆلار و یۆرۆ بۆ دەرەوە،هیچیتر نیە، بە تایبەتی ئەمەش لەم کاتە قەیراناویەی کوردستاندا دەکرێت، کە زیانی زۆرتر دەبێت لە لایەنی بەفیرۆدانی دراوی قورس و کەمکردنەوەی لە نێوخۆدا کە لەپێویستەیکانی ئاساییکردنەوەی باری ئابووری کوردستانە.

2-جگە لە قازانج گەیاندن بە سعودیەیەك کە بە هیچ شێویەك وەربەرهێنانێکی لە کوردستاندا نەکردووە کە بۆ قازانجی گەلی کوردستان بکەوێتەوە و رەوای حەق بێت وەفاداری بۆ بنوێنرێت، ئەو دراوانەش لە کوردستانەوە رەوانەی ئەو وڵاتە تا سەر ئێسقان دکتاتۆریە بکرێت مایەی ئەوەیە کە جگە لە درێژەپێدانی قەیرانەکانی

کوردستان هیچتری لێ نەبینرێت.
3- ئاستی رۆشنبیری خەڵك ئەوەمان نیشان دەدات کە لە لایەنی باوەربون و پیرۆزیەوە تەنها هەوڵی سەردانی شوێنە پیرۆزەکان بدەن و ئەگەر زیان لە خۆیان بدەن و بە برسێتیش بمێننەوە و لە شارەکانی سعویە سەرجەم پارەکەیان بۆ عومرە خەرج بکەن هیچ باکیان نیە و ئەمەش لە دەرئەنجامدا نەك بۆ عەمورەکەرەکە خۆی بەڵکو زیانی بۆ وەزعی گشتی کوردستان دەبێت.
بۆیە باشترین هەڵوێستی رەسمی دەسەلاتی کوردستانە ئەوەیە کە ئەگەر ئەوەی کە تاوەکو فرۆکەخانەکان بۆ سەرجەم گەشتەکان نەکرێنەوە، حکومەتی هەرێمیش رێگە نەدات تەنانەت وەك نارەزایەتیەك بۆ عومرەش بەکار بێت و وەك بایکۆتێکی جیهانی حسابی بۆ بکات و بۆ رای گشتی جیهان رایبگەیەنێت.

پدوو ئاوساو … شاڵاو عەبدوڵا مستەفا

کەنیشکە بوو لە ماڵە باوانی هەڵبڕا، هێشتا نەیدەزانی ڕەسین چییە؟ یاخوود بە بتوونی درکی نەکردبوو ئەو خوێنەی لە بەری دەڕوا و ئەو ئازارەی هاوکاتییەتی لە سەرینایی چیەوەیە؟ واتە بە قۆناغێکدا تێدەپە□ی وەلێ هەرگیز لەو کاتەدا نایزانی چییە، ڕەنگە دواتر کنە بکەی و درکی بکەی، ڕەنگە هێشتاش وێ نەیزانێ. وێ پدووی هەڵمساوە، تاقە ددانێکی ساغی تێدا نەماوە، خواردنی پێناجوێندرێ، هەر شۆڕاو و شۆرباو هەڵدەقۆڕێ. جارجارەش پێ لە خۆ دەنێ ئەو شێوانەی تر دەخوا کە بۆ ئەو ناشێن، یاخود پێیان گوتوە بۆ تۆ ناشێن. شتی لە نێو دەم و لچی دەردەچێ، منداڵەکانی زۆر لە خۆیان دەکەن، پێنەکەنن. دەستیان دەخەنە سەر دەمیان، وەلێ دواتر دەدەنە قاقای پێکەنین، تەوس و پلاریش لەولاتر، بە کوردی و کورمانجی پێی ڕادەبوێرن.
وێ زار هەڵدێنێ؛ " هەری جەرگم خەرابی، لە سەن گۆما بار کەتییە، درانما دانایەنە، ئا پێشما پێکەنن، چەقەتەیەنە؟"

وێ، کفت و کەوەڕێ لە پاڵ دیوارەکە هەڵایژاوە، یاخود پشتی بە

باڵنجەکەوە ناوە. ئێستا تەنێ بە قاوقوون جووڵە دەکا. کراسێکی کوردی شینی تێخ لێ ڕەنگپەڕیوو، کەوڵیەکی ڕەشی تێزاوی، چارۆگەیەك کە پرچی بەفرئاماڵی داپۆشیووە، لچی کارسەکەی شێقدەداتەوە لەبەر توێژەقێڵژ. پێستی گرنج گرنج و ڕەشداگەڕاوە یان هەر خۆی ئەسمەرە، گێنا شێڕ و لێوانی بەنێو دەمیدا ڕۆچوونە، چاوێکی ڕەش بە حاستەم لەژێر پێڵوانی دەردەکەوێ. لە پەنجەرەکە دەنۆڕێ؛ شەوە، مانگ خەرمانەی داوە، ساماڵە، بەس لە پێ ساردی کردووە، دەشتە دیانا کەمجار ئاوهەوایەکی مامناوەندی هەیە؛ یان تەواو ساردە یان تەواو گەرم.

وێ هێشتا لە پەنجەرەکە دەنواڕێ؛ ژێوانی وەك چەقۆیەکی هەسانکراو و بڕندە جەرگی شیتاڵ شیتاڵ دەکا. بە منگەمنگەوە یان لەبەر خۆیەوە دەگۆیێ؛ هەنووکە کێ قەرەبووی ئەو پدووە ئاوساوانەی دەکا؟ ئەرای تێری زگی زراسکان ئەو بەڵایەی وەسەر خۆی هێناوە، لەسەر ساغی ئەوان وای لێهات. بێمفایە ڕاڕانەوە، هەر گاڵتەپێکردنی پتر و پتری منداڵەکانی بەدوا دادێ. کێ وەك ئەو ناودەمی خوێناوێ دەبێ، شیرینی خوێنی خۆی تامدەکا؟ وێ فامدەکا بەرپرسیارە لەو قوربانیەی داویەتی بە سێمای چاوی منداڵەکانی. ئەرێ بەرپرسیارە و دەری دەبا، یان وەها دەریدەخا دەریدەبا، ئاخر هەر بێ پارووی قوڵگی ئەوان بوو.

وەلێ بەرگەی بزەی تیزئامێزیان ناگرێ؛ ڕێگەکان وەتێن، گرینگ نییە کیهەیان هەڵدەبژێری، تۆ هەر پێملی پەشیمانی و تەماشاکردنە دواوەی. غایلەکان ڕاوی دەکەن، پرسیارەکان دێن و دەچن؛ ئاخر چ شتێك هەیە لەوە ناخۆشتر بێت نەتوانی ترشی دەنکە هەنار تامبکەی، دەنێو ددانان بیپروێنی، ترشاییەکەی پێڵووی چاوانت بترووکێنێ؟ بەدەست وێ نییە، هەر هەنار دەبینێ ئاو دەزێتە دەمانی، ئەم بەڵا ناگەهانەی و ناچارەکیەی بیردەچێتەوە، خۆبەخێ پێی پێدا دەکا، بە نازونوزەوە شەقاری دەکا، لێناگەڕێ یەك دەنکە هەنار چییە بە خەسار بڕوا، وەلێ هەر لە زارکی دەمی نزیك دەخاتەوە؛ فرمێسك لە قەراغ چاوەکانی زەنە دەکا، کسپە لە جەرگی دێنێ، ئاگری وە هناوا دەکەوی. هەر مکوڕە دەنکە هانارا بخاتە نێوزاری، تێیان دادەڕێ، ئەوانیش وەك کەروێشکی ڕاپسکیو لە نێو دەمی دەردەپەڕن.

چیڕۆکەکەتان یان چیرۆکەکەمان دەخوازێ بگەڕێینەوە سەرەتای هاوینی ساڵی 1993، هەڕەتی ئابڵۆقەی ئابووری، شوێن دەشتە دیانایە، ئەوەی ڕژێمی بەعس ناوی نابوو(قضاء صديق)، هەنووکەش بە (سۆران) ناودەبرێ. ناو ئەو ناوە کە لەسەر زارانە؛ لە هەر شوێنێك، لای هەر کەسێك باسی (سۆران) بکەیت، بێ هیچ ئەمڵاو و ئەوڵایەك

لێتدەپرسێ:"دیانا؟". دەشتە دیانای وان دەمان دەشتێکی کاکی بەکاکی بوو. لە کۆتا ساڵەکانی دەیەی هەشتای سەدەی ڕابردوو ڕژێم دوو کۆمەڵگەی لێ دروستکردن؛ کۆمەڵگەی گەڵاڵەیان، کە لە گوندی(گەڵاڵێ)ی چۆمانەوە ڕاگوێزرابوونەوە ئێرە. کۆمەڵگەی دیانا، (مهاجر، ساتی، سەید، ڕۆستایی، گەزنەیی، ئەگەر هەڵە نەبم ڕەنگە دۆسکیش) لێ کۆوەکرابوون. دیانای کۆنیش بە دانیشتوان و شکۆ و مێژووە کریستیانیەکەی هەر لەوێدا هەبووە، هەیە.

لە نێو ئەم دەشتەدا، ڕێگایەك لە گەلیەوە ژێردا دەهات، لە چەقی دەشتەکە لێکجوودا دەبووەوە: ڕێگایەك بەرەو دەڤەری سیدەکان، ڕێگایەکی تریش بەرەو دەڤەری باڵەکایەتی. بۆ سێ ئەم چیرۆکە بوارمان نادا بۆکۆتا باس لە شەقڵ و دڵگیرییەکانی ئەم شارە تازە ڕۆنراوە بکەین، بۆیە هاوێنەی ڕوانینمان دەخەینە سەر ماڵێك لە ماڵەکانی کۆمەڵگەی گەڵاڵەیان، خانووەکانی هەمووان لەسەر هەمان نەخشە ڕۆنرابوون، بە جوداوازییەکی کەمەوە. خانووی وێ، لە دەرگا دەچوویتە ژوورەوە حەسارێك، دەرگای خانووەکەت دەکردەوە؛ سێ ژوور هەبوون(ناوەڕاست، دەستە چەپ، دەستەڕاست)، لە ژووری دەستەڕاست نەردەوانێك دەچووە نێو بەیتوونەکە، لەناوەڕاستدا هۆڵەکە دەبووە دووبەش؛ بەشی پێشەوە ژووری دانیشتن، بەشی پشتەوە سەرشۆرك.

پاشان ناندینێك، حەوشەیەك، لە سووچێکی پشتەوەی خانووەکە ئاودەست هەبوو. بانی خانووەکەش بەقیڕ سواغدرابوو. ئەو ساڵە قڕانی بوو، یان ئابڵۆقەی ئابووری، لێ ئەوە لە گوندان با، سەرەوڕساتێکی هەبا، یان زەویەکی بە ئیجارەت دەسکەوتبا کاری تەمام بوو. تومەز لەو ساڵەدا (سمایل)ی مێردی (ئایشێ) زەوییەکی بە ئیجارەت لە (گوانیا) وەرگرتبوو، خۆی و منداڵەکانی گەنمیان داچاندبوو، دروێنەیان کرد؛ خەرمان بەرەکەت، چوار هەزار دینارێکی خۆکردەوە. هێشتا وێ وەك ئێستا کەنەفت نەبوو، بەس هەرچی ددانە لەناو دەمی نەمابوون و کەوتبوون. شەو و ڕۆژ ئێشێکی ڕێحسێنیان هەبوو، دەبوا وێ توند سەری لە نێو پانایی دەستی ڕاگیربکا، تاکو بەرگەی ئازارەکە بگرێ.

-"ئایشێ، خۆهەڵدە بچینە ڕواندزێ" وی بە بزە و فەرمانێکی نێرینانە بەوێی گوت، لەوێ دەمێدا تاقە نەخۆشخانەیەك لەم دەڤەرەدا نەخۆشخانەکەی ڕواندزێ بوو. (دکتۆر عەدنان) ددانەکانی وێ دەپشکنێ، پاش ئێستێك بە ڕوخسارە شێلگیر، سەری کەچێ، چاویلکە هەراوەکەی، لێیڕادەمێنێ، دەڵێ:"ددانت نەماینە، دەبی تاخمە ددانەکی دانێی" (سمایل) لەڕو ڕاواز، درێژ، جەمەدانی ڕەش بە بزەیەکی بێگەرد لە دکتۆرەکە دەپرسێ؛

-" دختۆر چەندی تێچی؟"
– " سێ هەزار دینار"
بە حەپەساویەوە وی و وێ دەبەیەکدی هەرماینە، خوزی قوتدەدەنەوە. دێنەدەرەوە، لەپێش نەخۆشخانەکە وی بە هێوری و نەزاکەتەوە، وێ بە بێدەنگی و بێمەیلیەکی ژنانە وەستاون:
-" وەختێ هندێ نیە سێ هەزاری لە تاخمە درانا دەین، با هەرە وەبن. ئەدی مندارا چ لێکەین؟"
وێ، بە پێچەقێنیەوە ئەم چەند وشەیە دێنەر سەرزاری، ڕەنگە بنزاری زۆری دیکەی بۆ گوتن هەبوو بێت. پاش تێپەڕینی ساڵان، هاتنی ساڵانی خۆشی، پارەڕژان لەدوای ساڵی 2003. وێ ئیستانەکینێ بوویتە پیرەژنەکی هوێ، ویش لە مێژ ساڵە چوویتە بنگۆڕێ. وەگەل کوڕە نێبەرەی دەکەوی، بە مەبەستی دانانی تاخمە ددانەك بۆ وێ، بە پەرۆشی و چاوەڕوانییەکی لەمێژ ساڵەوە دەچێتە بەردەمی دکتۆر، پاش پشکنین و تەماشاکردنێکی وردی ددانەکانی وێ. دکتۆر بە ساردی و بێباکیەوە، دەڵێت.

-"پدووت ئاوساون، تاخمە ددانیش بە کەڵکی نایەت"
25/1/2018

ڕەوشی (ڕۆژنامە, گۆڤار) لە باشوری کوردستان … ئاری زێندینی

لەم سەردەمەی ئێستادا ڕاگەیاندن (میدیا) بوارێکی فراوان وپان وبەرینی لە ژیانی خەڵك داگیرکردووە,چەندەها بوارولق وپۆپی (تۆڕەکۆمەڵایەتیەکان و ماس میدیا) بۆ زیادکراوە ڕاستەوخۆ بەدەست خەڵکەوەیە وەکو سەردەمانی پێشوو نەماوە, بە هۆی ئەو پێشکەوتنانەی لە بواری زانست و تەکنۆلۆجیا هاتوونەتە ئاراوە کەلە خزمەت (میدیا) و پێشکەوتنی میدیا کاریگەری سەرەکی بینیوە کە (میدیا) زیاتر پڕۆفیشناڵ بێت و زیاتر لە خەڵك نزیك ببنەوە پەیامەکان و ڕووداوەکان و هەواڵەکان زووتر بگات. ڕۆژنامە و گۆڤار کۆڵەگەی

سەرەكی و چەكی بەهێزی ڕاگەیاندنن (میدیا), رۆژنامەوگۆڤار لە هەموو ووڵاتیك بوونی هەیە و لە كۆمەڵگەی دواكەوتووپێشكەوتوو ڕەواجی هەیە بەڵام تاچەند ئەكادیمی و پڕۆفیشناڵن جیاوازیان هەیە, رۆژنامەوگۆڤار لە كۆن و ئێستادا ڕۆڵی سەرەكی بینیوە لە ڕۆشنبیری وخوێندەواری خەڵك ئەو رووداوهەواڵ وكارەسات وشتی نادیاروشاراوە ڕاستی و چەوتی كێشەوگرفتەكان لە ژیانی خەڵك روودەدەن بیخەنە بەر چاوی كۆمەڵگە,رۆژنامەوگۆڤار ئامادەیەكی باشی دەبێت لە گۆڕەپانی رووداوەكان ئەمەش بە هۆی پەیامنێرەكانییەوە كە بەرهەمهێنی هەواڵ وبەدواداچوونی مەیدانین,رۆژنامەوگۆڤار هەردەم دەبێت بیر لە گۆڕان ونوێبوونەوە بكەنەوە,پێشكەوتنی (میدیا)پەیوەستە بە پێشكەوتوویی كۆمەڵگە واتە گەر كۆمەڵگەكە پێشكەوتوو مەدەنی نەبێت میدیا گەشە ناكات ,لە زۆربەی ووڵاتان وسەرتاسەری دونیا میدیاوان لە رۆژنامەوگۆڤار تووشی گرتن ولێدان وهەڕەشەوئیهانەكردن تەنانەت كوشتنیش بە هۆی نەبوونی رۆشنبیری وئازادی لای تاك و كۆمەڵگە و دەسەڵاتیش لە سەر بڵاوكردنەوەی وێنەیەك ورووژاندنی بابەتێك راگەیاندنی رووداوهەواڵێك ئاشكراكردنی گەندەڵی وڕاستیەكان, رۆژنامە نووس توانایی هەیە هەندێك لە مەسەلەكان لای خوێنەر قێزەون بكات هەندێكی خۆشەویست بكات !
(رۆژنامە , گۆڤار) دوو بواری جیاوازن لە ڕوویی روخساروناوەڕۆكەوە لە ڕوویی تەكنیكی و هونەری كاری رۆژانە, رۆژنامە گۆڤار نیە و گۆڤاریش رۆژنامە نییە, ئامانجی هەموو رۆژنامەوگۆڤارێك زوو بگات بەدەستی خوێنەروزۆرترین خوێنەرولە هەموو شوێنێك بڵاوبێتەوە, جیاوازیەكان بە گشتی لە سەرتاسەری جیهان بەم شێوەیە:

1-رۆژنامە,زیاتر گواستنەوەی هەواڵ رووداوواقیعەكە بێ درێژەدان بە بابەتەكە بەڵام گۆڤار هەواڵ و رووداوواقیعەكە شیدەكاتەوەوخوێنەر دەگاتە ئەنجام.

2-رۆژنامە, رۆژانە دەردەچێت بەڵام گۆڤار هەفتانە و مانگانەووەرزی و ساڵانەی هەیە.
3-رۆژنامە, بابەتەكان رۆژانەیە بە پوختی و كورتی بڵاوی دەكاتەوە بەڵام گۆڤار بابەتەكان كۆكراوەی هەفتانە و مانگانەیە بە دوایی چارەسەرەو بەتێروتەسەلی مەوزووعەكان پەخشدەكات.
4-رۆژنامە, لە روویی رووخسارەوە لە گۆڤار جیاوازەو لاپەڕەكانی سنووردارە بەڵام گۆڤار شێوەی جیاوازە لاپەڕكانی سنووردار نییە.
5-لە رۆژنامە, ناتوانرێت بابەتی زانستی و ئەكادیمی بڵاوبكرێتەوە بەڵام گۆڤار بابەتی زانستی و ئەكادیمی چڕ بڵاودەكرێتەوە.

6-ڕۆژنامە, تایبەت بە بوارێك وەك (وەرزش , هونەر , ئەدەب , سیاسەت ,ژنان ,كۆمەڵایەتی) لە گۆڤاریش هەمان شت بەڵام بوارەكان چڕوپڕ تێروتەسەلن.
7-ڕۆژنامە, لە ڕۆژی بڵاوكردنەوەی تا چەند ڕۆژیك سوودی لێدەبینرێت زیاتر بەڵام گۆڤار پاش چەند مانگێكیش سوودی هەر دەمێنێت.
8-ڕۆژنامە,زیاتر لۆكاڵیە سنورێكی دیاریكراو دەبینرێت بەڵام گۆڤار دەتوانرێت لە شارێكیترو وڵاتێكیتر ببینرێت بخرێتە بەر چاوی خوێنەر.
9- ڕۆژنامە, كەمتر وەك گۆڤار بۆ ئەرشیف سوودی لێدەبینرێت چونكە گۆڤار بابەتەكانی تێروتەسەل و درێژترن وەك بەڵگە نامە دەمێننەوە.
10- ڕۆژنامە, ناوی نووسەرەكان زۆرتر دووبارە دەبنەوە بەڵام گۆڤارەكان نووسەری تازە پەیدادەبن.
11-ڕۆژنامە بەرگەی هەڵگرتن ومانەوەوئەرشیفكردنی كەمە بەڵام گۆڤار بۆ ماوەیەكی دوورودرێژ دەمێنێتەوەوهەڵدەگیرێت و ئەرشیف دەكرێت.

(ڕۆژنامە , گۆڤار) لە باشووری كوردستان:
بە پێی بەدواداچوون وزانیاری و بۆچوون وبەڵگەو ووردبینی پوخت كە پێویستی بە ڕەخنەوتوێژینەوەیە, ڕەوشی (ڕۆژنامە , گۆڤار) لە باشووری كوردستان, بەم شێوەیە:

ڕۆژنامە:

1-ڕۆژنامە, لە كوردستان (95%) حیزبیە بەتایبەت حیزبی دەسەڵات.
2-ڕۆژنامە, لەلایەن حیزب و كەس و ڕێكخراوگرووپ دەردەچێت.
3-ڕۆژنامەی سێبەری حیزب و زەرد بوونی زۆرە .
4-تەنیا ڕۆژنامەی حیزبەكان دەتوانن ڕۆژانە دەربچن.
5-ڕۆژنامەی ڕۆژانە حیزبی ڕۆژانی پشووجەژنەكان دەرناچن.
6-ڕۆژنامە هەیە بەبێ هۆكارو بێ ڕوونەكردنەوەی دەرناچێت.
7-بابەتەكانی ڕۆژنامە زۆرتر سیاسین.
8-ڕۆژنامە هەیە بۆ كاتیكی دیاریكراوومەبەستێك و باروودۆخێك دەرچووەودواتر نەماوە.
9-ڕۆژنامەكان بە ڕوون وئاشكرا ستایش و پیاهەڵدانی حیزب و سەرۆكی حیزب پەیڕەودەكەن.
10- تەنیا دوو ڕۆژنامە ڕۆژانە دەردەچن (ڕۆژنامەی كوردستانی نوێ ,ڕۆژنامەی خەبات) كە ئۆرگانی سەرەكی حیزبی (یەكێتی نیشتمانی كوردستان , پارتی دیموكراتی كوردستان) پاڵپشتی دارایی زۆریان هەیە.
11-ڕۆژنامە بە زمانانی بێگانە(عەرەبی و ئینگلیزی) زمانانیتر

بوونی کەمە گرنگی پێنادرێت.

12-بابەت وهەواڵ لە رۆژنامەکان دوورن لە واقیع و ڕاستی سەرچاوەی زانیاریان بزرووناديارە لێپێچینەوە نییە لە ناڕاستی هەواڵ و رووداوەکان.

13-سەرچاوەی دارایی رۆژنامە دیارنییە بە چی بەرێوە دەچێت موچەی کارمەندانی بەچی دابیندەکات.

14-رۆژنامە هەیە لەلایەن کونسوڵخانەکانەوە دەردەچێت وەك (جام کوردی , شرق الاوسگ) .

15-کارمەندانی رۆژنامە بە مووچەیەکی کەم دامەزراون.

16-رۆژنامەکان بە زمانی ستانداردی کوردی و رێنووسی یەکگرتوویی کوردی نانوسرێتەوە بەڵکو زیاتر ناوچەیی و میزاجی کەسی زاڵە.

17-کەسانی حیزبی و سیاسی بوونەتە سەرپەرشتکاروخاوەن ئیمتیازوبەڕیوەبەری نووسین.

18-رۆژنامەی نیشتمانی و ئۆرگانی حکومەت نییە.

19-رۆژنامە, شتێکی گرنگی پێنەدراو لای خەڵك و ناچێتە هەموو ماڵێك و بە درۆودەلەسەی دەزانن.

20-رۆژنامەکان ناتوانن رای گشتی و شەقام دروستبکەن وبجولێنن.

21-رووداووهەواڵ و بابەت هەیە فەرامۆش و چاوپۆشی دەکرێت لەلایەن رۆژنامەکانەوە.

22-لاپەڕەوکاغەزی رۆژنامەکان کوالیتی باش نییە تەندروستیش نییە بۆ ماوەیەکی کەم لاپەڕەکانی بەرەوونەمان و چرچ ولۆچی دەچن.

23-رۆژنامەی تایبەت بە بواری فیکری وئایدۆلۆژیا وەك رۆژنامەیەك تەرخانکرابێت بۆ فیکری (مارکسی , لیبڕالی , سۆشیالیزم , بیری چەپ) بوونی نییە.

24-جار هەیە رۆژنامەیەك رێگری لیدەکرێت لە شاریك بڵاوبکرێتەوە بە هۆی بوونی هەواڵێك.

25-زۆربەی سەرنووسەروبەڕێوەبەری نووسین وخاوەن ئیمتیازەکانی رۆژنامە یەك رۆژیش کاری رۆژنامەیان نەکردووە دەرچوویی بواری راگەیاندن نیین.

26-رۆژنامەکان بوونەتە شوێن وجێگایە تەسفیەی حیساب , جوێن وقسەی ناشرین و ئیهانەی یەکتری, ململانێی یەکتری و ململانێی حیزبی .

27-بابەتی ڕەخنەوڕەخنەکاری بوونی نییە,واتە وەڵامی ڕەخنەوبەدواداچوون بۆ ڕەخنەکان نییە.

28-هەندێ بابەت و هەواڵ هەیە رۆژنامە ناتوانێت بڵاوی بکاتەوەوبیورووژێنێ لەبەر نەبوونی ئازادی و رۆشنبیری لای تاك لای کۆمەڵگە بە گشتی هەبوونی سانسۆر لای دەسەڵات.

29-نزیکەی (30) رۆژنامە بە قەبارەی بچووك وگەورە چاپ و

بڵاوەکرێتەوە.
30-رێژنامەی (سیاسی ورێشنبیری گشتی ئەدەبی وهونەری و بازرگانی و ریکلام و تایبە بە ژنان) چاپ وبڵاوەکرێتەوە.
31-رێژنامە هەیە ژمارەی لاپەڕەکانی (4) لاپەڕەیە رێژنامەش هەیە ژمارەی لاپەڕەکانی (24) زیاتر نییە.
32-رێژنامە بە زمانی(کوردی- شێوەزاری سۆرانی , بادینی) زمانی(عەرەبی , ئینگلیزی) بە پیتی (عەرەبی , ئینگلیزی , لاتینی) چاپ وبڵاوەکرێتەوە.
33- رێژنامە کوردیەکان لە پارێزگاکانیتری عێراق بڵاوناکرێتەوەوبوونی نییە.
34-کەلتوورورێشنبیری بڵاوکردنەوەودابەشکردنی رێژنامە گرنگی پێنادرێت لە ئاستێکی نزمە.
35-رێژنامە,بە زمانی عەرەبی کە لە عێراق دەردەچن لە پارێزگاکانی باشوری کوردستان بڵاوەکرێتەوە وەك (الزمان , الدستور , الصباح , شرق الاوسگ , الرا ی).
36-رێژنامە هەیە بەناوی شارێکەوەیە وەك (رێژنامەی هەولێر).
37-ستافی رێژنامە حیزبیەکان وەك وەزیفە سەیری رێژنامە دەکەن تەنیا بۆ ڕازیکردنی سەرنووسەروبەرپرس وکەسە حیزبیەکان کاری رێژنامە نووسی دەکەن.
38-رێژنامەی هەفتانە وەك (هاوڵاتی , ئاوێنە , باس ,وشە ,ئاژانس ,رووداو, چاودێر) چاپ و بڵاوەکرێتەوە.
39-هەندێك لە رێژنامەکان تەوەری تایبەت یان پاشکۆی (هونەری ,ئەدەبی, وەرزشی) لە گەڵ رێژنامەکە بڵاوەکەنەوە.
40-هەندێ رێژنامە چەند ژمارەیەکی لێدەرچوو دواتر وەستاو ژمارەی تری لێدەرنەچوو.

گۆڤار:

1-گۆڤاری (هونەری و وەرزشی و کۆمەڵایەتی وسیاسی ورێشنبیری وپزیشکی وئاینی وکشتوکاڵی وکەلەپووری و فۆلکلۆری وسینەما وشێوەکاری و گۆڤاری گشتی وپەروەدەوفیرکردن و یاساوگۆڤاری تایبەت بە ژنان و زارۆکان) چاپ و بڵاوەکرێتەوە.
2-گۆڤاری رێشنبیری (سێکسی,sex) چاپ و بڵاوەکرێتەوە بەڵام تایبەت بە (سێکس , sex) نییە.
3-گۆڤارەکان مورکێکی سیاسی وحیزبی و کەسی و رێکخراوی تایبەت پاڵپشتی دەکەن.
4-گۆڤاری هەفتانە و مانگانە و ساڵانە و وەرزی بوونیان هەیە.

5-گۆڤار هەیە پاش دوو سێ چوار جار لە چاپکردنی دەوەستێت بە هەر بیانووەك بێت.
6-گۆڤارەکان زۆر گرنگی بە ڕازاندنەوەوقەشەنگی و ڕەنگاوڕەنگی و ریکلام دەدەن.
7-گۆڤارەکان تەنیا لە ناوخۆیی کوردستان بڵاودەکرێتەوە.
8-ژمارەوتیڕاژی گۆڤارەکان سنوورداروکەمە.
9-گۆڤار هەیە تەنیا لە سنووری شارێك بڵاودەکرێتەوە.
10-گۆڤاری (زانستی و ئەکادیمی) بە شێوەیەکی کەم چاپدەکرێت.
11-زۆربەی گۆڤارەکان بە زمانی کوردیە.
12-نرخی گۆڤارەکان لای هاوڵاتیان بەرزە.
13-شوێن و جێگایی گۆڤارەکان گونجاونیەو شیاوی بواری راگەیاندن نییە وەك (خراپی باڵاخانەوبچووکی و نزیکی ژاوەوژاو دەنگە دەنگ.
14- کەلتووری بڵاوکردنەوەو دابەشکردنی گۆڤار گرنگی پێنادرێت لە ئاستێکی نزمە.
15-گۆڤار هەیە بەردەوام داوایی یارمەتی دارایی دەکات لە حیزب و کەسایەتی بۆ ئەوەی بەردەوام بێت لە دەرچوونی.
16-زیاتر لە (30) گۆڤار بە قەبارەی بچووك و گەورە چاپ و بڵاودەکرێتەوە.
17- گۆڤار بە زمانی (کوردی – شێوەزاری سۆرانی , بادینی) بە زمانی عەرەبی ,بە پیتی (عەرەبی , لاتینی) چاپ وبڵاودەکرێتەوە.
18-گۆڤار هەیە تەنیا لە یەك شار دەردەچێت و چاپ وبڵاودەکرێتەوە.
19-گۆڤار هەیە بەناوی شارێکەوەیە وەك (گۆڤاری سلێمانی).
20-گۆڤاری هەفتانە و دوو هەفتەجارو مانگانە و وەرزی چاپ وبڵاودەکرێتەوە.
21-هەندێك گۆڤار لە ساڵانی پێشو چاپ وبڵاودەکرایەوە بەڵام لە ئێستادا نەماون.

بەفری ڕەش … سەردار جاف

دەمێکە روح
وێکی چوونی وڵاتی شەختەی گرتووە
ژینێ ئاوی و کریستاڵیەکەی سەر بەفر
جارێ مت و

جار□ تووڕ□ه و
جارێکی تر ڕێگر بووه
ناو به ناویش
که دنه‌ی روحمی به چیمه‌ن و گوڵزاری خۆی ئاو ده‌دا
مه‌یله‌کانم …… زۆر به په‌له و به پڕتاو بوون
تا دره‌نگ نه‌کا و دوا په‌یامی به هه‌وری ته‌نك بدا
هه‌ور په‌ریه‌که‌ی گه‌نم ڕه‌نگ بوو
له ناخه‌وه هه‌ر له خۆم ده‌چوو
هه‌ر مۆمئاسا توانه‌وه سه‌ری ههڵدا
تریه‌ی پێیه‌کانم گورج بوون
له شه‌خته به‌ندانی ساڵان
له ڕچینی قامکه‌وه
به‌ره‌و باکوور …… به‌ره و سه‌هۆڵبه‌ندانی ژن ، نیگا ده‌چوو
وێستگه‌ی ژووان
ماچی ئاوێزان بوونمانی به خوا سپارد
په‌ری و چه‌پکه گوڵه‌کانی …….
منی ده‌س به‌تاڵی مانوو …..
بۆنمان بۆ رێبوارانی سه‌ر رێگاکه نارد
ئاای له‌و سه‌فه‌ره تاڵه‌ی من ……
ناوی تێکشانی روحه
گهڕانه‌وه بۆ رابردوو و په‌شیمانی له گهڵ خۆیا بۆ من هێنا
ئااای له‌و سه‌فه‌ری غوربه‌ته‌ی
بۆ دوا سات و هه‌تا هه‌تا
ئه‌م ته‌مه‌نه‌ی له مه‌لۆتکه‌ی گریان ئاڵان
که‌چی به سه‌ر خۆی نه‌هێنا
گهڕانه‌وه
هه‌موو هه‌نسکی گریان بوو
له هه‌ر کوێیه‌ك بنه و بارگه‌ی ره‌وی دڵم کاتێ لێکنا
به‌فر ناخی ڕه‌ش ڕه‌ش کردم …..
نه‌مزانی به‌فر خۆی ڕه‌ش بوو ……. ؟
به‌فر بووه ئه‌و روح کێشه‌م
ئیتر هه‌رگیز خۆشم ناوی …..
من و به‌فر دوو هاوڕێی لاساری یه‌ك بووین
هێشتان مناڵ مناڵا بووم و
فێری شهڕه تۆپهڵێ بووم …
له‌و رۆژه‌وه خۆشم ویست و ئیستایش ڕه‌قیبی سه‌ر سه‌رخته
هاکه به‌ره‌و مه‌رگی بردم

پەرژین و دیواربەندی
سەنتراڵی کوبنهاگن
سەراپا وێنەی پەری بوون
ترپەی هەنگاوەکانی پێم
گۆرانی کەمەندی دەچڕی
” بەینی من و تۆ من و تۆ نەبوو …. باسی جیایی گفتۆگۆ نەبوو ”
نازانم ئێستا بۆ وا چوون
ئێستا هاوژینەکەی تەمەن
هاوڕێی دوا ساتی ژینم بێ
نە جێ گەرمی و نە دەس لەملانێی پەرییە
نە بزە گۆڕینەوەیە
پەتێکی پرچ
دەبەیەکی ئاوی بەتاڵ
چارۆگەیەکی نایلۆن
قاپی زەردباو
دیاری و گوڵ و وەنەوشەیە
گریانێکە بۆ تامردن
کە هات بێ بڕانەوەیە